

تاریخ دریافت مقاله: ۹۸/۴/۱۴

تاریخ پذیرش مقاله: ۹۹/۵/۲۹

فصلنامه علمی - پژوهشی روان‌سنجی

دوره نهم، شماره ۳۶، بهار ۱۴۰۰

صفحات: ۱۹-۷

ساخت و بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی پرسشنامه خودکنترلی استفاده از اینترنت در نوجوانان

Development and Psychometric Properties of the Internet Self-Control Questionnaire in Adolescents

جلیل فتح‌آبادی^۱، سالومه تک‌تهرانی^۲، علی‌اکبر ارجمندنیا^۳، سعید صادقی^۴

چکیده

Abstract

Due to the pervasive use of the Internet and the neglect of the psychological consequences, construction and standardization of self-control Internet use questionnaire were considered. According to this, in a survey study, the 434 students (226 boys and 208 girls), secondary school students from Kish Island who were studying in the 1394-1395 school year selected by using a convenience sampling method and evaluated by Self-Control of Internet Use questionnaire, which included 36 final questions and based on the theoretical background, and a questionnaire of diagnostic criteria for Internet addiction (to assess the divergent validity of the questionnaire). The results of exploratory factor analysis and confirmatory factor analysis of first order and second order showed that the questionnaire has three subscales of internal control, avoidance of harm and external control that these three factors all together explained

با توجه به همه‌گیر شدن استفاده از اینترنت و مغفول واقع شدن عوامل روان‌شناختی مرتبط با آن، ساخت و هنجاریابی پرسشنامه خودکنترلی استفاده از اینترنت مدنظر این تحقیق قرار گرفت. بر این اساس، در قالب یک پژوهش از نوع زمینه‌یابی، تعداد ۴۳۴ نفر از دانش‌آموزان (۲۲۶ پسر و ۲۰۸ دختر) دوره دوم متوسطه جزیره کیش که در سال تحصیلی ۱۳۹۴-۱۳۹۵ مشغول به تحصیل بودند، به شیوه در دسترس انتخاب شدند و با استفاده از پرسشنامه خودکنترلی استفاده از اینترنت که شامل ۳۶ سوال نهایی بود و بر مبنای پیشینه نظری تدوین شده بود و پرسشنامه معیار تشخیصی اعتیاد به اینترنت (جهت بررسی روایی و اگرایی پرسشنامه) مورد ارزیابی قرار گرفتند. نتایج حاصل از تحلیل عاملی اکتشافی و

۱. دانشیار، گروه روان‌شناسی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران

۲. کارشناسی ارشد، گروه روانشناسی تربیتی، دانشگاه تهران، واحد بین‌المللی کیش، تهران، ایران

۳. دانشیار، گروه روانشناسی و آموزش کودکان استثنایی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تهران، تهران، ایران

۴. نویسنده مسول: استادیار، پژوهشکده علوم شناختی و مغز، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران

43% of the total variance which these findings indicates this questionnaire is valid. The reliability of the questionnaire measured through subscales correlation with the total score ($p=0/01$) and calculation of Cronbach alpha that results showed that this questionnaire is reliable. Discussion of the findings of the self-control Internet use questionnaire showed that this questionnaire has the appropriate and correlated underlying factors for measuring adolescent self-control for using the Internet. Also, this questionnaire has a largely high reliability coefficient. Therefore, this questionnaire can be used to assess the ability of adolescent self-control to use the Internet in future research.

Keywords: Internet, Self-Control, Adolescent, Internet addiction

تحلیل عاملی تاییدی مرتبه نخست و مرتبه دوم بیانگر آن بود که پرسشنامه مذکور دارای سه خرده مقیاس کنترل درونی، اجتناب از آسیب و کنترل بیرونی است که این سه عامل روی هم ۴۳ درصد واریانس کل را تبیین می‌کند که نشان دهنده روایی مناسب این ابزار است. پایایی این پرسشنامه نیز از طریق محاسبه همبستگی خرده مقیاس‌ها با نمره کل ($p=0/01$) و نیز محاسبه آلفای کرونباخ انجام شد که نتایج نشان داد ضریب پایایی کل پرسشنامه حاضر ۹۳ درصد است که بیانگر پایایی مناسب این ابزار است. ارزیابی پرسشنامه خودکنترلی استفاده از اینترنت نشان داد که پرسشنامه مذکور دارای عوامل زیربنایی مطلوب و همبسته برای سنجش خودکنترلی نوجوانان برای استفاده از اینترنت است؛ کما اینکه دارای ضرایب پایایی بالایی نیز است. لذا از این پرسشنامه می‌توان در جهت ارزیابی توانایی خودکنترلی نوجوانان برای استفاده از اینترنت در پژوهش‌های آتی استفاده کرد.

واژه‌های کلیدی: اینترنت، خودکنترلی، نوجوانان، اعتماد به اینترنت

مقدمه

در طول سال‌های گذشته استفاده از اینترنت در زندگی افراد بسیار همه‌گیر شده است (چونگ، چان، لیو، تسوی و چان، ۲۰۱۸) که در کنار مزایایی همچون برداشته شدن محدودیت‌های فیزیکی در روابط بین فردی، امکان خرید آنلاین، آموزش مجازی و ...، پیامدهای منفی همچون قلدری مجازی، نژادپرستی، انزوای اجتماعی و اعتماد به اینترنت (دیامودیس، چاردالیاس، مگیتا، کاوتانیاس، پاناگیوتوپالو و مانتاس، ۲۰۱۶)، تأثیرات منفی بر بهزیستی روان‌شناختی (کاستلاسی و

1 Cheung, Chan, Lui, Tsui & Chan

2 Diomidous, Chardalias, Magita, Koutonias, Panagiotopoulou & Mantas

تویتو، ۲۰۱۸) و اضطراب و پریشانی (مارینو، گینی، وینو، اسپادا، ۲۰۱۸) را به دنبال داشته است. امروزه دسترسی به اینترنت در مکان‌های مختلف از جمله منازل، مدارس، کافی‌نت، تلفن‌های هوشمند و حتی بعضی مکان‌های عمومی مانند رستوران و کافی‌شاپ‌ها هم در دسترس است و نوجوانان از جمله گروه‌هایی پرطرفدار استفاده از اینترنت هستند (چونگ و همکاران، ۲۰۱۸؛ اندرسون، استین و استاوروپلوس، ۲۰۱۷). علاوه بر پیامدهای منفی استفاده نامناسب از اینترنت که در بالا مورد اشاره قرار گرفت، آسیب نوجوانان کاربر اینترنت به خاطر کنجکاوی و روحیه پرسشگرانه‌شان، به خصوص در زمینه مسائلی که در جامعه آزادانه از آن صحبت نمی‌شود، از قبیل مسائل جنسی، خودکشی و ... نگران کننده است (سید روغنی و قاضی نژاد، ۱۳۹۲). نوجوانانی که اوقات فراغت خود را درگیر با اینترنت می‌گذرانند در معرض خطرات بالقوه متنوعی، شامل ملاقات با افراد خطرناک، مواجهه با محتوای جنسی، تماس با دزدان هویتی، خشونت و مصرف مواد، اغوای تبلیغات تجاری، تعرض به حریم خصوصی می‌باشند (لیوینگ استون و هلسپر، ۲۰۰۸؛ واترلاوس، بکرت و برد، ۲۰۱۵). یافته‌های پژوهشی موید رابطه معنادار استفاده افراطی از اینترنت با عواملی مانند تنهایی، عزت نفس پایین، افسردگی، نشانه‌هایی از قابلیت‌های ضداجتماعی و کنترل بیرونی، علائم اختلالات روان‌شناختی، خجالتی بودن و حمایت اجتماعی ضعیف است (معضدیان، تقوی، حسینی المدنی، محمدی فر و ثابت ایمانی، ۲۰۱۴).

با وجود پیامدهای منفی استفاده افراطی از اینترنت خصوصاً در سنین کودکی و نوجوانی، عواملی همچون فقدان دانش کافی والدین از اینترنت و شکاف بین نسلی عمیق در حوزه تکنولوژی، عدم نظارت و قوانین دقیق نهادهای رسمی و سیاست‌گذار در حوزه دسترسی و استفاده کودکان و نوجوانان به اینترنت به دلیل نوظهور بودن پدیده، افزایش چشمگیر و روزافزون کاربران کودک و نوجوان اینترنت را به همراه داشته است (المیدالوس، دلیکادو و کاروالهو، ۲۰۱۱؛ سوربینگو و لوندین، ۲۰۱۲؛ واترلاوس و همکاران، ۲۰۱۵). هر چند در این زمینه اقداماتی همچون به‌کارگیری قوانین مداخله‌ای و اعمال محدودیت‌های فنی مانند استفاده از فیلترها یا نظارت نرم افزاری جهت محدود کردن استفاده نامناسب از اینترنت صورت گرفته است، اما این اقدامات در عالم واقع نتوانسته است از سبب کاهش خطرات این حوزه شود و عملاً نتایج قابل قبولی را به دنبال نداشته‌اند (لیوینگ استون و هلسپر، ۲۰۰۸). با توجه به نتایج مطالعاتی که از نظر گذرانیدیم، به نظر می‌رسد

1 Castellacci & Tveito

2 Marino, Gini, Vieno & Spada

3 Anderson, Steen & Stavropoulos

4 Livingstone & Helsper

5 Vaterlaus, Beckert & Bird

6 Moazedian, Taqavi, HosseiniAlmadani, Mohammadyfar & Sabetimani

7 Almeida Alves, Delicado & Carvalho

8 Sorbring & Lundin

که عوامل بیرونی برای مدیریت استفاده از اینترنت چندان موثر نیستند و در این حوزه باید به دنبال عوامل دیگری باشیم.

یکی از عوامل روان‌شناختی که به نظر می‌رسد رابطه قوی با توانایی مدیریت استفاده از اینترنت داشته باشد، خودکنترلی است (لاروس، لین و استین، ۲۰۰۳؛ لی، لی، وونگ، ژائو، بائو و ون، ۲۰۱۳؛ اوزدمیر، کوزاک و آک، ۲۰۱۴؛ موسی مقدم، نوری، خدادادی، احمدی و قیاسی، ۲۰۱۷). خودکنترلی به عنوان توانایی افراد برای کنترل رفتار، احساس و غرایز خود با وجود برانگیختگی برای عمل تعریف شده است (ربکا و مارک، ۲۰۱۴). بر اساس نظریه خودکنترلی گاتفریدسون و هیرشی، خودکنترلی پایین منجر به انواع رفتارهای مجرمانه و دیگر رفتارهای خطر پذیر می‌شود (گاتفریدسون و هیرشی، ۱۹۹۰؛ هیرشی و گاتفریدسون، ۲۰۰۰). مطالعات قبلی رابطه بین خودکنترلی پایین و گذاشتن اطلاعات شخصی در اینترنت و خودافشاگری در سایت‌های اینترنتی را نشان داده‌اند و به نظر می‌رسد خودکنترلی پایین پیش بین نیرومندی برای رفتارهای خودافشاگری در اینترنت (مورنو، جلنچیک و کریستاکیس، ۲۰۱۳؛ یو، ۲۰۱۴) و اعتیاد به اینترنت است (یون، کیم و کاوون، ۲۰۱۶). در واقع اعتیاد به اینترنت، یک اختلال کنترل تکانه و الگوی ناسازگارانه استفاده از اینترنت است که منجر به ناراحتی یا اختلال بالینی قابل توجه می‌شود و مشکلات روان-شناختی، تحصیلی و شغلی در زندگی افراد ایجاد می‌کند که شیوع آن در گروه سنی ۱۵ تا ۱۹ سال در مقایسه با سایر گروه‌های سنی بیشتر و چندین برابر است (ژو، شن، یان، هیو، یان، وانگ و همکاران، ۲۰۱۲؛ طیوری، میری، بهشتی، یاری، خدابخشی و عنانی‌سراب، ۱۳۹۴).

با توجه به شرایط حاکم بر دنیای کنونی و ماهیت تکنولوژی که دائما و به سرعت در حال پیشرفت و دگرگونی و تنوع است، توجه به عوامل درونی و کیفیت‌های روان‌شناختی پیش‌بین توانایی مدیریت استفاده از اینترنت خصوصاً در جامعه کودکان و نوجوانان که قسمت عظیمی از کاربران اینترنت را تشکیل می‌دهند و نسبت به بزرگسالان نسبت به خطرات فضاهای مجازی آسیب‌پذیرترند، ضروری به نظر می‌رسد. با توجه به اینکه در حوزه خودکنترلی استفاده از اینترنت مقیاسی تاکنون تدوین و منتشر نشده است و با توجه به آن چه اشاره شد، هدف کلی پژوهش حاضر ساخت و بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی مقیاس خودکنترلی استفاده از اینترنت است.

1 LaRose, Lin & Eastin

2 Li, Li, Wang, Zhao, Bao & Wen

3 Özdemir, Kuzucu & Ak

4 Mousavomoghadam, Nouri, Khodadadi, Ahmadi & Ghiasi

5 Rebekah & Mark

6 Gottfredson & Hirschi

7 Moreno, Jelenchick & Christakis

8 Yu

9 Yun, Kim & Kwon

1 Xu, Shen, Yan, Hu, Yang, Wang

روش

پژوهش حاضر، پژوهش توصیفی از نوع تحلیل عاملی اکتشافی است. از حیث ماهیت، کمی و از نظر هدف، کاربردی است. جامعه آماری پژوهش، کلیه دانش‌آموزان دختر و پسر دوره دوم متوسطه جزیره کیش بود که در سال ۱۳۹۵-۱۳۹۴ مشغول به تحصیل بودند. نمونه پژوهش، بر اساس جامعه آماری و به صورت در دسترس انتخاب شد که شامل ۴۳۴ دانش‌آموزان (پسر، ۲۲۶ و دختر، ۲۰۸) بود که میانگین سنی دانش‌آموزان دختر ۱۶/۳۵ سال و میانگین سنی دانش‌آموزان پسر ۱۶/۳۶ سال بود.

ابزار مورد استفاده این پژوهش پرسشنامه خودکنترلی استفاده از اینترنت (SCIU) بود که به صورت خودگزارشی از سوی دانش‌آموزان تکمیل گردید. پرسشنامه خودکنترلی استفاده از اینترنت بر اساس مرور پیشینه نظری و پژوهشی موجود طراحی و تدوین شد و شامل ۳۶ گویه است که در یک مقیاس لیکرت ۵ درجه‌ای (از ۱ کاملاً مخالف تا ۵ کاملاً موافق) تنظیم شده است و هر گویه به هدف خاصی متضمن انگیزه و دلیل به کارگیری خودکنترلی استفاده از اینترنت است. ضریب اعتبار (آلفای کرونباخ) کل این پرسشنامه ۰/۹۳ می‌باشد.

در این مطالعه همچنین از پرسشنامه اعتیاد به اینترنت (DCIA) جهت بررسی روایی واگر یا تشخیصی پرسشنامه خودکنترلی استفاده از اینترنت استفاده شد. این پرسشنامه توسط تاو، هانگ، وانگ، ژانگ، ژانگ و لی در سال ۲۰۱۰ ارائه شد که شامل ۸ معیار و نشانه اختلال اعتیاد به اینترنت است و پایایی این ابزار ۰/۹۸ گزارش شده است.

به جهت بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی پرسشنامه خودکنترلی استفاده از اینترنت، ابتدا تحلیل عاملی اکتشافی صورت پذیرفت. با مشخص شدن عوامل پرسشنامه به جهت بررسی روایی محتوایی پرسشنامه به بررسی ضریب همبستگی گویه‌ها و نیز زیر مقیاس‌های تعیین شده با یکدیگر و با نمره کل حاصل از پرسشنامه اقدام شد. جهت بررسی اعتبار پرسشنامه از ضرایب آلفا برای پرسشنامه و همچنین زیر مقیاس‌ها با کمک نرم افزار SPSS²⁴ استفاده شد.

یافته‌ها

روایی سازه

روایی سازه با استفاده از روش‌های آماری تحلیل عاملی اکتشافی و تحلیل عاملی تاییدی مرتبه نخست و مرتبه دوم مورد بررسی قرار گرفت. نتایج آزمون کرویت بارتلت و آزمون کافی بودن حجم نمونه در جدول زیر گزارش شده است.

1 Self-Control of Internet Use

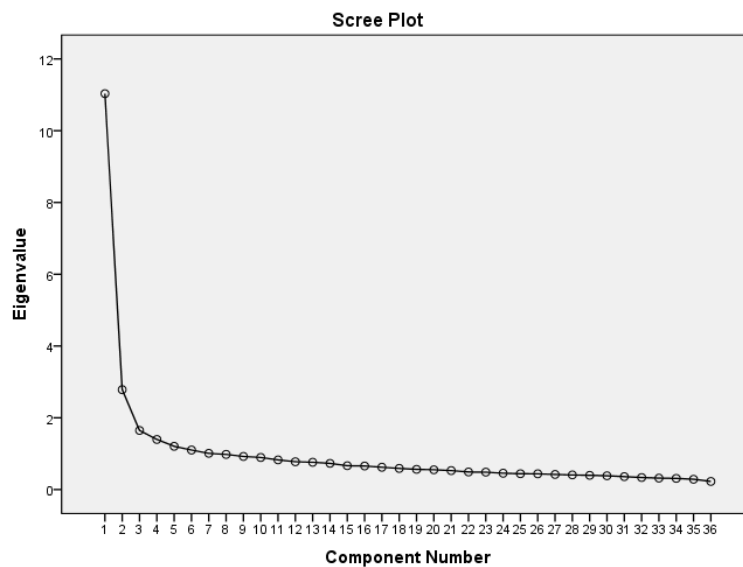
2 Diagnostic Criteria Internet Addiction

3 Tao, Huang, Wang, Zhang, Zhang & Li

جدول ۱: آزمون KMO و کرویت بارتلت.

مقادیر	شاخص
۰/۶۵۹	KMO آزمون کفایت حجم نمونه
۴۶۲/۴۹۲	آزمون کرویت بارتلت
۳	درجه آزادی
۰/۰۰۱	سطح معنی داری

تحلیل عاملی اکتشافی با ۳۶ گویه صورت گرفت. نتایج اولیه تحلیل مؤلفه‌های اصلی در مورد ابزار پژوهش نشان داد که همه گویه‌ها دارای بار عاملی مناسب هستند و هیچ گویه‌ای از پرسشنامه حذف نمی‌شود. بر این اساس، مقدار کفایت نمونه‌گیری کایر-میر-الکین ($KMO=0.659$) و آزمون کرویت بارتلت ($462/492$) در سطح 0.001 معنادار به دست آمد. هرگاه مقدار KMO در حدی مناسب بالا و آزمون کرویت بارتلت معنادار باشد، ماتریس همبستگی برای تحلیل عاملی مناسب است (رشید، حسنونند و یعقوبی، ۱۳۹۶). حال که انجام تحلیل عاملی در مورد داده‌ها شدنی است، در ادامه داده‌های مربوط به واریانس و مقادیر ویژه و نیز داده‌های تحلیل عاملی در ادامه ارائه خواهند شد.

شکل ۱: نمودار سنگریزه‌ای برای بررسی شمار عامل‌های پرسشنامه خودکنترلی استفاده از

اینترنت

1 Kaiser-Meyer-Oklın

2 Bartlett's test of sphericity

به منظور استخراج عامل‌های مقیاس خودکنترلی استفاده از اینترنت، چندین بار روش تحلیل مؤلفه‌های اساسی و شیوه چرخش متعامد واریماکس با تعداد عوامل متعدد بین ۲ تا ۸ عامل اجرا شد. از مجموعه عامل‌هایی که دارای محتوای روشن، گویه‌های هماهنگ و نیز مبتنی بر ساختار نظری پرسشنامه بود و با توجه به بار عاملی ماده‌هایی که عامل‌های استخراج شده در آن‌ها بزرگترین سهم را داشت، در نهایت ۳ عامل استخراج شد (شکل ۱).

همچنین ماتریس ساختار عاملی چرخش یافته استخراجی از مقیاس خودکنترلی استفاده از اینترنت محاسبه شد که در جدول ۲ نمایش داده شده است.

جدول ۲: ماتریس ساختار عاملی چرخش یافته استخراجی از مقیاس خودکنترلی استفاده از اینترنت

عامل‌ها					
عامل سوم: کنترل بیرونی (والدین)		عامل دوم: اجتناب از آسیب (براساس محیط)		عامل اول: کنترل دورنی (راهبردهای خودکنترلی در فضای مجازی)	
بار عاملی	گویه	بار عاملی	گویه	بار عاملی	گویه
۰/۷۱۸	۵	۰/۷۱۹	۱۶	۰/۷۲۳	۳۵
۰/۷۱۰	۶	۰/۷۰۸	۱۵	۰/۶۹۰	۲۵
۰/۵۷۸	۷	۰/۶۵۳	۱۴	۰/۶۸۶	۳۱
۰/۵۶۵	۹	۰/۵۹۲	۱۳	۰/۶۳۸	۳۴
۰/۵۳۳	۴	۰/۵۶۲	۸	۰/۶۲۸	۲۰
۰/۴۴۹	۱۲	۰/۵۳۵	۳	۰/۶۲۳	۳۶
۰/۴۱۵	۲۱	۰/۴۹۵	۲	۰/۵۹۳	۲۷
ارزش ویژه ۱/۶۴۸		۰/۴۸۴	۱	۰/۵۸۵	۳۲
واریانس ۴/۵۷۷		۰/۴۷۴	۱۱	۰/۵۵۱	۲۹
		۰/۴۶۹	۱۷	۰/۵۵۰	۲۲
		۰/۴۵۴	۱۸	۰/۵۴۹	۳۰
		۰/۴۲۶	۱۹	۰/۵۱۳	۳۳
		ارزش ویژه ۲/۷۸۴		۰/۴۹۰	۲۸
		واریانس ۷/۷۳۳		۰/۴۵۸	۲۴
				۰/۴۴۶	۲۶
				۰/۴۴۶	۱۰
				۰/۴۳۶	۲۳
				ارزش ویژه ۱۱/۰۳۳	
				واریانس ۳۰/۶۴۷	

درصد واریانس تبیین شده کل توسط هر سه عامل: ۴۲/۹۵۷

طبق نتایج جدول بالا، ۳ عامل در مجموع ۴۲/۹۵۷ درصد واریانس تبیین شده کل است. ارزش ویژه و نسبت واریانس تبیین شده توسط هر عامل به ترتیب، عامل اول ۱۱/۰۳۳، ۳۰/۶۴۷؛ عامل دوم ۲/۷۸۴، ۷/۷۳۳ و عامل سوم ۱/۶۴۸، ۴/۵۷۷ است.

در ادامه شاخص‌های توصیفی پرسشنامه خودکنترلی استفاده از اینترنت و خرده مقیاس‌های آن محاسبه شد که نتایج آن در جدول ۳ گزارش شده است.

جدول ۳: شاخص‌های توصیفی نمره کل و زیرمقیاس‌های خودکنترلی استفاده از اینترنت

مقیاس	میانگین	انحراف معیار
کنترل درونی	۶۰/۲۰۱۴	۱۴/۵۷۰۵۳
اجتناب از آسیب	۳۷/۶۴۴۳	۱۰/۶۷۳۰۹
کنترل بیرونی	۱۸/۱۵۰۵	۵/۹۸۳۲۰
خودکنترلی استفاده از اینترنت (نمره کل)	۱۱۵/۹۳۵۰	۲۷/۰۳۵۵۶

از میان زیر مقیاس‌های خودکنترلی استفاده از اینترنت، زیر مقیاس کنترل درونی بیشترین و زیر مقیاس کنترل بیرونی کمترین میانگین را دارا بودند.

اعتباریابی پرسشنامه

در ابتدا ضریب همبستگی میان هر یک از گویه‌ها با نمره کل مقیاس محاسبه شد که نتایج آن در جدول ۴ گزارش شده است.

جدول ۴: ضرایب همبستگی گویه‌های پرسشنامه خودکنترلی استفاده از اینترنت با نمره کل

گویه	میانگین انحراف استاندارد ضریب همبستگی	گویه	میانگین انحراف استاندارد ضریب همبستگی
۱	۰/۵۹۶**	۱۹	۰/۵۰۴**
۲	۰/۵۲۳**	۲۰	۰/۶۱۲**
۳	۰/۵۸۳**	۲۱	۰/۴۴۱**
۴	۰/۵۹۶**	۲۲	۰/۵۸۱**
۵	۰/۴۰۳**	۲۳	۰/۴۶۶**
۶	۰/۳۰۵**	۲۴	۰/۵۴۷**
۷	۰/۴۲۱**	۲۵	۰/۶۰۰**
۸	۰/۵۲۲**	۲۶	۰/۵۶۴**
۹	۰/۵۲۱**	۲۷	۰/۵۷۰**
۱۰	۰/۴۴۶**	۲۸	۰/۶۲۶**

۰/۶۰۰**	۱/۳۹۱	۳/۱۸	۲۹	۰/۶۳۷**	۱/۳۳۶	۳/۲۳	۱۱
۰/۶۳۳**	۱/۳۷۲	۳/۲۹	۳۰	۰/۵۰۳**	۱/۳۴۷	۲/۹۶	۱۲
۰/۶۷۳**	۱/۲۶۴	۳/۵۹	۳۱	۰/۶۵۸**	۱/۳۱۳	۳/۲۰	۱۳
۰/۴۷۶**	۱/۳۶۵	۳/۷۶	۳۲	۰/۵۶۱**	۱/۴۰۰	۳/۰۶	۱۴
۰/۴۳۶**	۱/۳۷۳	۳/۴۱	۳۳	۰/۶۰۳**	۱/۳۹۱	۳/۱۶	۱۵
۰/۵۳۲**	۱/۳۹۶	۳/۷۳	۳۴	۰/۶۲۴**	۱/۴۶۹	۳/۳۰	۱۶
۰/۵۷۳**	۱/۳۵۹	۴/۰۱	۳۵	۰/۵۵۹**	۱/۳۷۶	۲/۷۷	۱۷
۰/۶۳۴**	۱/۲۷۷	۳/۸۵	۳۶	۰/۵۶۱**	۱/۴۲۴	۳/۳۰	۱۸

نتایج جدول بالا نشان داد که تمام گویه‌های پرسشنامه رابطه مثبت و معناداری در سطح معناداری ۰/۰۱ با نمره کل مقیاس دارند. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که مجموع این گویه‌ها حول یک سازه مشترک را در بر گرفته‌اند. در ادامه به منظور برآورد همسانی درونی مقیاس به بررسی آلفای کرونباخ زیرمقیاس‌ها پرداخته شد که نتایج آن در جدول ۵ قابل مشاهده است.

جدول ۵: آلفای کرونباخ نمره کل و زیرمقیاس‌های پرسشنامه خودکنترلی استفاده از اینترنت

اعتبار	تعداد گویه	عامل
۰/۸۹۸	۱۷	خودکنترلی درونی
۰/۸۷۲	۱۲	اجتناب از آسیب
۰/۷۶۵	۷	کنترل بیرونی
۰/۹۳۳	۳۶	نمره کل

نتایج جدول ۵ نشان می‌دهد که به ترتیب زیر مقیاس‌های خودکنترلی درونی، اجتناب از آسیب و کنترل درونی بیشترین ضریب اعتبار را به خود اختصاص داده‌اند. ضریب آلفای کرونباخ نمره کل پرسشنامه نیز برابر با ۰/۹۳ به دست آمد که حکایت از اعتبار مناسب پرسشنامه حاضر می‌باشد.

روایی ملاکی واگرا

به منظور بررسی روایی واگرا یا تشخیصی مقیاس خودکنترلی استفاده از اینترنت از پرسشنامه تشخیصی اعتیاد به اینترنت استفاده شد که نتایج آن در جدول زیر گزارش شده است.

جدول ۶: ضرایب همبستگی بین اعتیاد به اینترنت با پرسشنامه خودکنترلی استفاده از اینترنت

اعتیاد به اینترنت	عامل
-۰/۱۲۰**	کنترل درونی
-۰/۱۴۸**	اجتناب از آسیب
۰/۰۰۶	کنترل بیرونی
-۰/۱۲۴**	خودکنترلی استفاده از اینترنت (نمره کل)

نتایج جدول بالا حکایت از روایی واگرایی پرسشنامه خودکنترلی استفاده از اینترنت است و نمره کل پرسشنامه به همراه دو خرده مقیاس کنترل درونی و اجتناب از آسیب با اعتیاد به اینترنت همبستگی منفی و معنی دار و خرده مقیاس کنترل بیرونی تقریباً همبستگی با اعتیاد به اینترنت ندارد.

بحث و نتیجه گیری

بررسی روایی و پایایی پرسشنامه خودکنترلی استفاده از اینترنت با استفاده از روش‌های آماری منتخب نشان داد که پرسشنامه خودکنترلی استفاده از اینترنت ساخته شده دارای روایی و پایایی مناسبی است. این پرسشنامه دارای سه عامل اساسی است که به ترتیب بعد خودکنترل درونی، بعد اجتناب از آسیب و بعد خودکنترلی بیرونی نامگذاری شدند. عوامل برگو و میزان به کارگیری راهبردهای خودکنترلی از سوی دانش آموزان در ارتباط با استفاده از اینترنت، اشاره دارند. عامل اول بر کنترل درونی فرد در فضای مجازی، عامل دوم راهبردهای خودکنترلی برگرفته از عوامل محیطی مانند رفتارها و به کارگیری محرک تمییزی و یا به واسطه یادگیری مشاهده‌ای از محیط و تجربه و عامل سوم بر عوامل بیرونی و خارج از حیطه اختیار دانش‌آموز که بیشتر به راهبردهای خودکنترلی‌اش بر اساس کنترل والدین مبتنی است، دلالت دارد. بیشترین سهم متعلق به عامل اول و کمترین متعلق به عامل سوم می باشد. چنانچه طبق نظریه شناختی اجتماعی (بندورا، ۱۹۹۸)، انگیزش نقش مهمی در خودکنترلی و خودتنظیمی دارد. بنابراین نقش انگیزش کاربر در جهت به کارگیری راهبردهای خودکنترلی استفاده از اینترنت، انگیزش اختصاصی یا عمومی که بر اساس کنترل درونی مانند یادگیری مشاهده‌ای و بر اساس آگاهی یا کنترل بیرونی مانند تشویق یا تنبیه از سوی والدین است را باید مد نظر قرار داد. نتایج پژوهش حاضر، بر اساس اعتبار و روایی گزارش شده پرسشنامه خودکنترلی اینترنتی موید قابلیت سنجش و استناد به پرسشنامه خودکنترلی اینترنتی، به عنوان ابزاری مناسب در گروه سنی نمونه پژوهش، نوجوانان، در محسوب می گردد. چنانچه پرسشنامه با داشتن ضریب اعتبار ۰/۹۳۳ آلفای کرونباخ، از اعتبار بالایی برخوردار است. همبستگی بین سه عامل و نمره کل، بیانگر این است که پرسشنامه و عوامل آن یک

خصیصه واحد را می‌سنجند. بنابراین روایی درونی و محتوای پرسشنامه تایید می‌گردد. همچنین روایی تشخیصی پرسشنامه با وجود رابطه منفی معنا دار با پرسشنامه تشخیص اعتیاد به اینترنت، تایید شد. از جمله محدودیت‌های پژوهش حاضر میت‌وان گفت که پرسشنامه خودکنترلی استفاده از اینترنت صرفاً برای جمعیت نوجوانان دوره متوسطه دوم اعتبارسنجی شده است و در تعمیم نتایج به سایر افراد و گروه‌ها نام برد.

منابع فارسی

رشید، خسرو. حسنوند، فضالته. یعقوبی، ابوالقاسم. (۱۳۹۶). ساخت و اعتباریابی آزمون هوش زیباشناسی. *فصلنامه روش‌ها و مدل‌های روانشناختی*. ۸ (۳۰): ۶۹-۸۶.

سید روغنی، نینا. قاضی نژاد، مریم. (۱۳۹۲). *اینترنت، یادگیری اجتماعی و نگرش جنسی در میان جوانان شهر تهران*. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه الزهرا.

طیوری، امیر. میری، محمدرضا. بهشتی، داود. یاری، الهه. خدابخشی. عنانی‌سراب، غلامرضا. (۱۳۹۴). شیوع اعتیاد به اینترنت و ارتباط آن با اضطراب، استرس و افسردگی در دانش‌آموزان متوسطه شهر بیرجند در سال ۱۳۹۳. *مجله علمی دانشگاه علوم پزشکی بیرجند*. ۲۲ (۱)، ۷۵-۶۷.

References

- Almeida, A. N., Almeida Alves, N., Delicado, A., and Carvalho, T. (2011). *Children and digital diversity: From 'unguided rookies' to 'self-reliant cybernauts'*. *Childhood*, 19(2) 219–234.
- Castellacci, F., & Tveito, V. (2018). Internet use and well-being: A survey and a theoretical framework. *Research Policy*, 47(1), 308-325.
- Cheung, J. C. S., Chan, K. H. W., Lui, Y. W., Tsui, M. S., & Chan, C. (2018). Psychological Well-Being and Adolescents' Internet Addiction: A School-Based Cross-Sectional Study in Hong Kong. *Child and Adolescent Social Work Journal*, 1-11.
- Diomidous, M., Chardalias, K., Magita, A., Koutonias, P., Panagiotopoulou, P., & Mantas, J. (2016). Social and psychological effects of the internet use. *Acta informatica medica*, 24(1), 66.
- Gottfredson, M., & Hirschi, T. (1990). A general theory of crime. Stanford, CA: group of high school students: a cross- sectorial study: 2011; 24(4): 265-272.
- Hirschi, T., & Gottfredson, M. R. (2000). In defense of self-control. Theoretical Impact on Internet Use of Primary School children.

- Computer and Education. information on the internet?. *Computers in Human Behavior*, 37: 210-215.
- LaRose, R., Lin, C. A., & Eastin, M. S. (2003). Unregulated Internet usage: Addiction, habit, or deficient self-regulation?. *Media Psychology*, 5(3), 225-253.
- Li, D., Li, X., Wang, Y., Zhao, L., Bao, Z., & Wen, F. (2013). School connectedness and problematic Internet use in adolescents: A moderated mediation model of deviant peer affiliation and self-control. *Journal of abnormal child psychology*, 41(8), 1231-1242.
- Livingstone, S. and Helsper, E. (2008). Parental mediation and children's Internet use. *Journal of broadcasting & electronic media*, 52 (4), pp. 581-599.
- Marino, C., Gini, G., Vieno, A., & Spada, M. M. (2018). The associations between problematic Facebook use, psychological distress and well-being among adolescents and young adults: A systematic review and meta-analysis. *Journal of affective disorders*, 226, 274-281.
- Moazedian, A., Taqavi, S.A., HosseiniAlmadani, S.A., Mohammadyfar, M.A., and Sabetimani, M. (2014). *Parenting Style and Internet Addiction. Journal of Life Science and Biomedicine*, 4(1): 9-14, 2014.
- Moreno, M. A., Jelenchick, L. A., & Christakis, D. A. (2013). Problematic internet use Not Appropriate to Monitor One's Child": Perceptions of Parental Mediation of the internet. *new media & society*, 14(7) 1181 –1197.
- Mousavomoghadam, S. R. A., Nouri, T., Khodadadi, T., Ahmadi, A., & Ghiasi, G. (2017). Association of Internet Addiction and Self-Control with Mental Health Among Students of the University of Applied Sciences and Technology, Ilam City, Iran. *Journal of School of Public Health and Institute of Public Health Research*, 15(1), 1-8.
- Özdemir, Y., Kuzucu, Y., & Ak, Ş. (2014). Depression, loneliness and Internet addiction: How important is low self-control?. *Computers in Human Behavior*, 34, 284-290.
- Rebekah, L. & Mark, L. (2014). Selfcontrol linked with restricted emotional extremes. *The Journal of Personality and Individual Differences*. 58 (4), 4853.
- Sorbring, E., & Lundin, L. (2012). Mothers' and fathers' insights into teenagers' use of the internet. *New Media & Society*, 14(7), 1181-1197.

- Tao, R., Huang, X., Wang, J., Zhang, H., Zhang, Y., & Li, M. (2010). Proposed diagnostic criteria for internet addiction. *Addiction, 105*(3), 556-564.
- Vaterlaus, J. M., Beckert, T. E., & Bird, C. V. (2015). "At a Certain Age It's Not Appropriate to Monitor One's Child" Perceptions of Parental Mediation of Emerging Adult Interactive Technology Use. *Emerging Adulthood, 3*(5), 353-358.
- Yu, Szde. (2014). Does low self-control explain voluntary disclosure of personal information on the Internet?. *Computers in Human Behavior, 37*(1), 210-215.
- Yun, I., Kim, S. G., & Kwon, S. (2016). Low self-control among South Korean adolescents: A test of Gottfredson and Hirschi's generality hypothesis. *International journal of offender therapy and comparative criminology, 60*(10), 1185-1208.